

Lati alt läbi:

suurettevõtete libalahendused
plastireostuse kriisi
lahendamisel

#break**free**fromplastic

Lati alt läbi | #breakfreefromplastic

„Praeguste valitsuste ja tööstusringkonna antud lubadustega väheneb maailmamere iga-aastane plastiga prügistamine tänasega võrreldes tõenäoliselt **kõigest 7 protsenti** (± 1 protsenti). Meie andmetel on plastireostuse vastu võitlemiseks vaja **märkimisväärselt jõulisemat süsteemset tegevust.**“¹

- The Pew Charitable Trusts, *Breaking the Plastic Wave*

„Keskkondlikult, majanduslikult ja sotsiaalselt on **kõige parem lahendus vähendada toodetavat plastikogust**, seda läbi plastist loobumise, tarbijatele laiemate korduskasutusvõimaluste pakkumise ja alternatiivsete mudelite. See võimaldab plastireostust maksimaalselt vältida, tihtipeale kulusid kokku hoida ja parimal viisil kasvuhooonegaaside (KHG) mõju leevendada.“²

- The Pew Charitable Trusts, *Breaking the Plastic Wave*

„Kokkuvõttes on ühekorrapakendite kasutamise vältimiseks tehtud... väga väikeseid samme. **Korduskasutuspakenditele üleminek toimub aeglaselt ning loobuda lubatakse suhteliselt vähestest materjalidest ja tootetüüpidest.**“³

- Ellen MacArthur Foundation, *The Global Commitment 2020 Progress Report*

1 The Pew Charitable Trusts. 2020, lk 9. *Breaking the Plastic Wave: A Comprehensive Assessment of Pathways Towards Stopping Ocean Plastic Pollution*. Külastatud 28. mail 2021. https://www.pewtrusts.org/-/media/assets/2020/10/breakingtheplasticwave_distilledreport.pdf

2 *Ibid*, lk 9. Külastatud 28. mail 2021.

3 Ellen MacArthur Foundation. 2020. p.9. *The Global Commitment 2020 Progress Report*. Külastatud 28. mail 2021. <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/assets/downloads/Global-Commitment-2020-Progress-Report.pdf>

Lati alt läbi:

suurettevõtete libalahendused plastireostuse kriisi lahendamisel

Sissejuhatus	4
Metoodika ja piirangud	7
Leiud ja tulemused	10
Otsesed projektid	11
Kaudsed projektid	13
Alternatiivsed korduskasutusel põhinevad süsteemid	14
Libalahendused	16
Laiatarbekaupade ettevõtete ja nende projektide hindamine	27
Pingerida	28
Vajadus tegutseda	34
Break Free From Plasticu õiglase ülemineku põhimõtted	36

MIS ON BREAK FREE FROM PLASTIC (BFFP)?

#breakfreefromplastic on üleilmne liikumine, mille vaimusilmas on ilma plastireostuseta tulevik. Algatuse käivitamisest 2016. aastal on liikumisega liitunud üle 11 000 organisatsiooni ja üksiktoetaja kogu maailmast, kes nõuavad ühekorraplasti ulatuslikku vähendamist ja plastireostuse kriisile püsivate lahenduste leidmist. BFFP-ga liitunud organisatsioonidel ja üksikisikutel on ühised keskkonnakaitse ning sotsiaalse õigluse väärtused ja, pidades silmas algatuse #breakfreefromplastic alustalasid, töötatakse tervikliku lähenemise abil selle nimel, et aset leiaks süsteemne muutus. See tähendab võitlust plastireostusega kogu plasti väärtusahela lõikes – selle tootmisest kuni kõrvaldamiseni – ja eelkõige plasti vältimist, mitte hilisemate lahenduste ja pääseteede otsimist.

breakfreefromplastic.org

Sissejuhatus

Suur osa vastutusest üleilmses plastireostuse kriisis on laiatarbekaupu pakkumatel ettevõtetel. Vastusena avalikkuse jätkuvalle kriitikale on ettevõtted välja tulnud erinevate projektidega, millega oma plastijalajälge vähendada, kuid neid projekte pole seni eriti luubi alla võetud. Selle aruande eesmärk on tuua veidike rohkem selgust korporatsioonide enda poolt ülikiidetud projektide virvarri ja propagandatulva. Selleks, et paremini mõista, kas ettevõtted soovivad ka päriselt plastireostust vähendada, võtsime uurida, liigitada ja loendada maailma seitsme suurima plastireostuse põhjustaja⁴ projektid, mis nende sõnul peaksid probleemi lahendama. Panime ettevõtted nende lahenduste paketele vastavalt pingeritta, et tulevikus oleks võimalik samasugust mõõtmist ja võrdlemist korrata.

Järjest suurenev ühekordsete plastitoodete kasutamine on tekitanud üleilmse keskkonna- ja sotsiaalkriisi. Plastil on kogu oma olelusringi jooksul tõsised negatiivsed mõjud, alates tooraine ammutamisest kuni kõrvaldamiseni, ükskõik kas materjal lõpuks põletatakse, ladestatakse prügimäele või satub see loodusesse. Plasti ei ole võimalik kõrvaldada ilma keskkonda kahjustamata ja praegune ringlussevõtusüsteem on alla igasugust arvestust. 1950ndatest alates toodetud plastist on ringlusse võetud kõigest 9%⁵ ja väga väheste plastiliikide ringlussevõtt on majanduslikult mõistlik. Ennustatakse, et

4 According to Break Free From Plastic's annual brand audit reports.

5 Geyer, R., Jambeck, J., Law, K., 2017. Production, Use and Fate of all Plastics Ever Made. Science Advances Vol. 3, no. 7 <https://advances.sciencemag.org/content/3/7/e1700782>

2050. aastaks plasti tootmine neljakordistub – suuresti laiatarbekaupu tootvate ettevõtete ja ühekorraplasti tõttu. Break Free From Plastic on alates 2018. aastast seiranud kaubamärkide esinemist looduses leiduvate plasttoodete hulgas ja näinud igal aastal, et suurimad plastireostuse põhjustajad on ühed ja samad laiatarbekaupu pakkuvad suurettevõtted. Kõik neist on võtnud avalikult sõna, tunnistades plastireostusega võitlemise vajadust; kõik neist on andnud lubadusi ja püstitanud endale plasti ringlussevõtu, plastisisalduse ja/või plasti vähendamise seotud eesmärgid. Enamikul juhtudel on antud lubadusi Ellen MacArthur Foundationi algatuse New Plastic Economy Global Commitment raames, mis näeb ette, et ettevõtted peavad oma iga-aastaste edusammude kohta aru andma. Üldarvude kohta võib selle toel küll midagi arvata, aga konkreetsete projektide kohta, mis peaksid aitama ettevõtetel püstitatud eesmärgid täita, infot napib.

Ennustatakse, et 2050. aastaks plasti tootmine neljakordistub – suuresti laiatarbekaupu tootvate ettevõtete ja ühekorraplasti tõttu.

Selles aruandes paneb Break Free From Plastic oma 2020. aasta kaubamärkide auditi raportis välja toodud laiatarbekaupade ettevõtted pingeritta, pidades silmas nende plastireostusega võitlemise projekte ajavahemikus 2018 kuni aprill 2021. Samuti vaatas Break Free From Plastic üle ühenduste ja rühmaalgatuste töö, millega need seitse ettevõtet on seotud. Projektide läbivaatamine andis kaks märkimisväärset tulemust.

- 1 Esiteks ei ole ettevõtete peatähelepanu sugugi suunatud alternatiivsetele süsteemidele, millel oleks nii plastireostuse kui ka kasvuhoonegaaside vähendamise, aga ka kokkuhoiu saavutamise vaatepunktist eriti suur potentsiaal.⁶
- 2 Teiseks keskenduvad seitse plastireostuse põhjustajat ning nende ühendused ja algatused selle asemel hoopis projektidele, mida nii Break Free From Plastic kui paljud teised peavad plastireostuse kriisiga võitlemisel libalahendusteks.

6 Pew, 2020. Breaking the Plastic Wave, p. 9. Külastatud 27. mail 2021. https://www.pewtrusts.org/-/media/assets/2020/10/breakingtheplasticwave_distilledreport.pdf

Siinne aruanne toob välja peamised suundumused, mida näitas kokku 350 leitud projektist 265 projekti dokumentaalne analüüs. Projektid liigitati kas alternatiivseteks korduskasutust toetavateks süsteemideks või eri sorti libalahendusteks. Iga kategooria kohta on lisatud kirjeldus ja detailne, konkreetsetele näidetele tuginev analüüs. Selleks, et ettevõtete algatusi võrrelda ja võimaldada olukorda ka edaspidi regulaarsemalt kaardistada, mõõdeti ja järjestati ettevõtteid süsteemsel viisil.

Break Free From Plasticu 2020. aasta kaubamärkide auditi raporti seitse suurimat laiatarbekaupu tootvat plastireostuse põhjustajat, alustades suurimast reostajast on:

PEPSICO

The Coca-Cola Company, PepsiCo, Nestlé, Unilever, Mars, Inc.,
Mondelēz International ja Procter & Gamble.

Samuti võtsime luubi alla järgmised ühendused ja algatused:

Alliance to End Plastic Waste

Circulate Capital

Closed Loop Partners

PREVENT Waste Alliance

Sustainable Packaging Coalition

American Beverage Association

Materials Recovery for the Future ning

PRAISE (Packaging and Recycling Association for Indonesia Sustainable Environment).

Metoodika ja piirangud

Leidsime ja vaatasime selle aruande jaoks üle rohkem kui 350 seitsme suurima laiatarbekaupu pakkuva plastireostuse põhjustaja poolt ajavahemikus jaanuar 2018 kuni aprill 2021 algatatud projekti; 85 neist jäi meie uurimusest välja. Valisime alguspunktiks 2018. aasta, kuna just siis tuli enamik käsitletavatest ettevõtetest välja uute plastireostust vähendavate eesmärkidega. Vaatlesime kahte sorti projekte: esiteks otseselt iga suurettevõtte poolt käima lükatud projektid (aruandes „otsesed projektid“) ja teiseks need projektid, mille käivitasid ühendused või rühmaalgatused, kus need seitse suurimat ettevõtet aktiivselt kaasa löövad (aruandes „kaudsed projektid“). Loendasime kokku 214 otsest ja 51 kaudset projekti, mida oli võimalik liigitada emba-kumba vaadeldavasse kategooriasse: alternatiivsed korduskasutust toetavad lahendused ning süsteemid, mis on Break Free From Plasticu hinnangul libalahendused.

Vaadeldavate projektide leidmiseks viis Break Free From Plastic läbi kuuenädalase dokumentaalse uurimistöö, mille käigus vaadati üle seitsme suurima plastireostust põhjustava ettevõtte, aga ka kaheksa ühenduse ja algatuse veebilehed, väljaanded ja sotsiaalmeediakanalid ning lisaks kaubandusväljaandeid ja uudisteportaale. Kuus neist suurettevõtetest on liitunud Ellen MacArthur Foundationi üleilmse algatusega, mistõttu vaatasime üle ka nende 2020. aasta tegevusaruande. Kuna ettevõtete kodulehtedel puudus kergesti leitav ja kõikehõlmav nimekiri käivitatud projektidest, siis on võimalik, et me ei suutnud kõiki ajavahemikus jaanuar 2018 kuni aprill 2021 algatatud projekte tuvastada. Samuti saatis Break Free From Plastic neile seitsmele ettevõttele küsimustiku, uurimaks alternatiivsete süsteemidega seotud kohustuste ja eesmärkide kohta ning taotlemaks täielikku loetelu kõigist nende projektidest. Kuuest küsimustikule vastanud ettevõttest ainult kolm saatsid oma projektide nimekirja ja lisaks olid need poolikud. Suurema andmehulga tagamiseks küsitles Break Free From Plastic ka oma põhiliikmeid ning sai vastuse 21 riigist.

Analüüsi läbiviimiseks ja pingerea koostamiseks vajalikud põhikriteeriumid töötasid välja viis Break Free From Plasticu põhiliikmest eksperti (üks liige igast piirkonnast: Kagu-Aasia, Ladina-Ameerika, Aafrika, Euroopa ja Põhja-Ameerika). Ettevõtete pingerea ja lõpliku tulemuse vaatasid üle kolm põhiliikmest lisaeksperti (vastavalt Lõuna-Aasiast, Kagu-Aasiast ja Põhja-Ameerikast).

Lõpliku, 265 projektist koosneva valimini jõudis Break Free From Plastic, välistades sellised projektid, millega peamiselt loobuti ebavajalikust plastist või mis kasutasid asendusmaterjale, nagu biopõhine või komposteeritav plast või plastiliigid, mis on ettevõtete väitel ringlussevõetavad. Üleliigsest plastist loobumine on tähtis ja paljud kaubamärgid on selle laiaulatuslikult ette võtnud, muutes pakendeid kergemaks, õhemaks või väiksemaks. Seda tehakse tihti ilma mingi reklaamita, mistõttu jäi antud tegevus käesolevast uurimusest välja. Siinne aruanne keskendub katse- ja kohalikele projektidele, kuna neid on kõige vähem uuritud. Korduskasutus-, täitepakendi- ja alternatiivsete süsteemide hulgast keskendusime projektidele, mis kasutavad alternatiivseid korduskasutusel põhinevaid lahendusi, mis võimaldavad laiatarbekaupu pakkuda mistahes ühekorramaterjali kasutamata. Sinna hulka ei arvatud taastäidetavaid tooteid, mille puhul tarbija peab pikalt ja korduvalt kasutatavate mahutite täitmiseks ostma ühekordseid täitepakendeid, sest need ei too kaasa süsteemset muutust, vaid põhinevad endiselt ühekorrapakendil, aga lihtsalt väiksemas koguses. Töötamaks välja analüüsis kasutatavate ja aruandes välja toodud projektide kategooriaid, lähenes Break Free From Plastic mitmeetapiliselt: projekte uuriti ja liigitati korduvalt, et proovida võimalikke kategooriaid, kuni lõpuks jõuti täpse, aga mitmekülgse kogumini, mis toimis hästi kõigi analüüsi hõlmatud 265 eri projekti puhul. Nimetatud kategooriad on ära toodud järgnevas tabelis.

NGO Zero Waste Society Ukraine

KATEGOORIA	ALAMKATEGOORIA	MEIE DEFINITSIOON
 <p>Alternatiivsed korduskasutusel põhinevad süsteemid</p>	Katseprojektid	Projektid, mida kasutati piiratud aja jooksul piiratud piirkonnas ainult ühe-kahe toote puhul. Sageli tähendas see ainult ühte poodi, linna või mitut ostukeskust, aga ainult mõne kuu jooksul.
	Laiendatud katseprojektid	Projektid, mis on pikemaajalised, mida kasutatakse laiema tootevaliku puhul või mis hõlmavad selgeid plaane edasiseks piirkondlikuks või tootevalikut hõlmavaks laienemiseks.
	Laiaulatuslikud lahendused	Alternatiivsed või korduskasutussüsteemid, mis hõlmavad vähemalt ühte turgu või mitut tüüpi tooteid. Tegemist ei ole katseprojektide, vaid muutusega, mida soovitakse saavutada püsivalt.
 <p>Libalahendused</p>	Laiemalt tõestamata lahendused	Uudsed tehnoloogiad, mis on täna tehniliselt võimalikud või rakendatavad ainult väikses mastaabis, kuna laiemalt pole nende majanduslik ja tehniline teostatavus veel tõestamist leidnud. Kategooria hõlmab plastjätmete keemilist muundamist uueks plastiks ja muid mitmekihiliste pakikeste töötlemistehnoloogiaid.
	Jäätmete kogumis-/ kõrvaldamisteenus (sh painduv plast ja plastineutraalsus)	Laiatarbekaupade tootja maksab teisele ettevõttele, kes kogub keskkonnast teatud hulga jäätmeid kokku ning võtab need ringlusse või kõrvaldab need. Tihti tehakse seda laiendatud tootjavastutusega seotud kohustuste raames. Jäätmete kogumiseks kasutatakse sageli mitteametlikku tööjõudu ja kõrvaldamine toimub põletamise teel. Plasti kompensatsiooniühikud; painduvate, mitmekihiliste pakikeste kogumisprojektid ja plastineutraalsuse deklareerimine põhinevad kõik kolmanda osapoole pakutud kogumis- ja kõrvaldamisteenustel, mistõttu need lisati siia kategooriasse.
	Valepropaganda	Siia kuuluvad ettevõtete avalikud väljaütlemised või väited seoses projektidega, mis on küsitava väärtusega ja tegelikult plastireostuse probleemi ei lahenda, nagu randades või meres leiduva plastiprügi koristamine.
	Tühjad lubadused	Sellesse kategooriasse liigitati need projektid, mille kohta ei olnud võimalik leida mingisugust infot peale esialgse pressiteate. Samuti projektid, mis lõppesid sama kiiresti kui algasid.

Leiud ja tulemused

Laiatarbekaupu pakkuvate ettevõtete ja nende ühenduste nn lahendusprojektide ülevaatus paljastas kaks murettekitavat asjaolu:

- 1 Puudub tahe ja arusaam**, et alternatiivsete meetodite süsteemne eelistamine võimaldaks ühekorraplasti koguseid hüppeliselt vähendada;
- 2 Ettevõtted eelistavad ja investeerivad liigselt libalahendustesse**, mis lasevad neil endistviisi, ühekorraplasti kasutades edasi tegutseda.

Järgnevalt on ära toodud projektide koguarv ettevõtete ning kõige tegusamate ühenduste ja rühmaalgatuste kaupa, milles need seitse suurimat plastireostuse põhjustajat osalevad.

Kuidas võitlevad tippettevõtted plastireostuse kriisiga?

OTSESED PROJEKTID

KOKKU: 214

38 Alternatiivsed korduskasutusel põhinevad süsteemid

25 katseprojekti
7 laiendatud katseprojekti
6 laiaulatuslikku lahendust

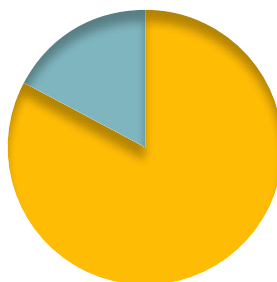
176 Liba-lahendused

24 laiemalt tõestamata lahendust
73 kogumis-/kõrvaldamisteenust
67 valepropagandat
12 tühja lubadust

Kokku
52

9 Alternatiivsed korduskasutusel põhinevad süsteemid
4 katseprojekti
1 laiendatud katseprojekti
4 laiaulatuslikku lahendust

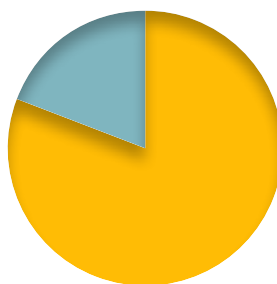
43 Liba-lahendused

4 laiemalt tõestamata lahendust
18 kogumis-/kõrvaldamisteenust
17 valepropagandat
4 tühja lubadust

Kokku
26

5 Alternatiivsed korduskasutusel põhinevad süsteemid
2 katseprojekti
1 laiendatud katseprojekti
2 laiaulatuslikku lahendust

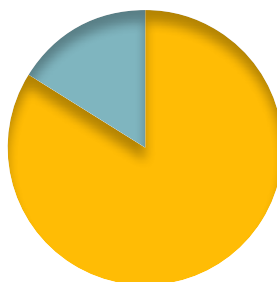
21 Liba-lahendused

3 laiemalt tõestamata lahendust
8 kogumis-/kõrvaldamisteenust
7 valepropagandat
3 tühja lubadust

Kokku
43

7 Alternatiivsed korduskasutusel põhinevad süsteemid
5 katseprojekti
2 laiendatud katseprojekti
0 laiaulatuslikku lahendust

36 Liba-lahendused

8 laiemalt tõestamata lahendust
21 kogumis-/kõrvaldamisteenust
6 valepropagandat
1 tühja lubadust

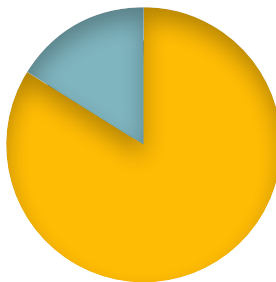

Unilever

Kokku
42

11 Alternatiivsed korduskasutusel põhinevad süsteemid

9 katseprojekti
2 laiendatud katseprojekti
0 laiaulatuslikku lahendust

31 Liba-lahendused

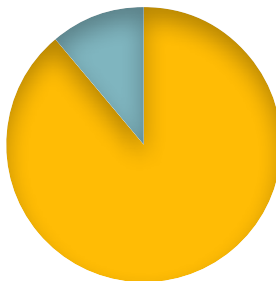
4 laiemalt toestamata lahendust
16 kogumis-/kõrvaldamisteenust
8 valepropagandat
3 tühja lubadust

Kokku
9

1 Alternatiivsed korduskasutusel põhinevad süsteemid

1 katseprojekti
0 laiendatud katseprojekti
0 laiaulatuslikku lahendust

8 Liba-lahendused

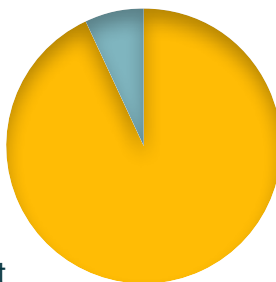
3 laiemalt toestamata lahendust
1 kogumis-/kõrvaldamisteenust
4 valepropagandat

Kokku
14

1 Alternatiivsed korduskasutusel põhinevad süsteemid

1 katseprojekti
0 laiendatud katseprojekti
0 laiaulatuslikku lahendust

13 Liba-lahendused

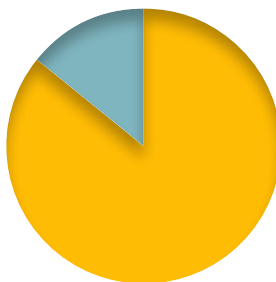
1 laiemalt toestamata lahendust
6 kogumis-/kõrvaldamisteenust
6 tühja lubadust

Kokku
28

4 Alternatiivsed korduskasutusel põhinevad süsteemid

3 katseprojekti
1 laiendatud katseprojekti
0 laiaulatuslikku lahendust

24 Liba-lahendused

1 laiemalt toestamata lahendust
3 kogumis-/kõrvaldamisteenust
19 valepropagandat
1 tühi lubadus

Kuidas võitlevad tippettevõtted plastireostuse kriisiga?

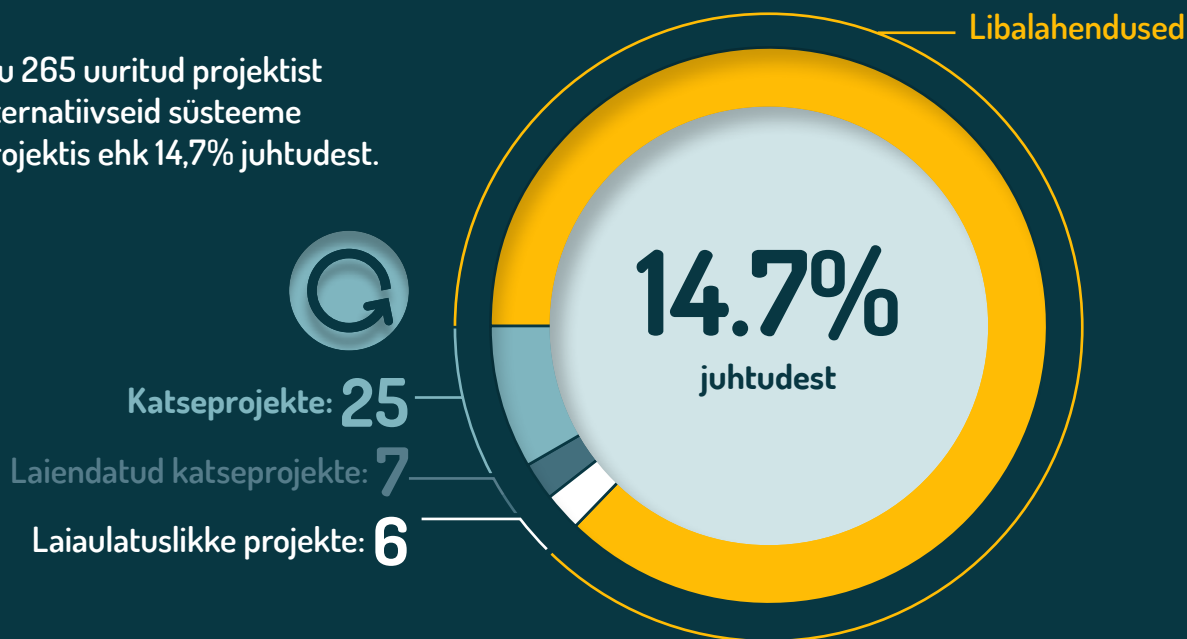
KAUUSED PROJEKTID

	Alliance to End Plastic Waste	Circulate Capital	Closed Loop Partners	PREVENT Waste Alliance	PRAISE (Indonesia PRO)	Sustainable Packaging Coalition	American Beverage Association	Materials Recovery for the Future
	PepsiCo, P&G	Coke, PepsiCo, P&G, Unilever	Coke, PepsiCo, Nestlé, Unilever, P&G	Coke, Nestlé	Coke, Nestlé, Unilever	Coke, PepsiCo, Nestlé, Unilever, Mars, Mondelez, P&G	Coke, PepsiCo	PepsiCo, Nestlé, Mars, Mondelez, P&G, Unilever
Kokku: 51	24	8	11	2	2	2	1	1
Korduskasutusel põhinevad alternatiivsed süsteemid = 1 katseprojekt	0	0	1	0	0	0	0	0
Libalahendused = 50	24	8	10	2	2	2	1	1
14 laiemalt tõestamata lahendust	3	2	6	0	0	2	0	1
10 painduva plasti kogumis-/kõrvaldamis-süsteemi	4	3	3	0	0	0	0	0
2 "plasti-neutraalset" projekti	0	0	0	2	0	0	0	0
18 valepropagandat	12	3	0	0	2	0	1	0
6 tühja lubadust	5	0	1	0	0	0	0	0

Alternatiivsed korduskasutusel põhinevad süsteemid⁷

Kokku 265 uuritud projektist oli alternatiivseid süsteeme 39 projektis ehk 14,7% juhtudest.

7 See mõiste viitab kogu aruande ulatuses alternatiivsetele korduskasutusel põhinevatele süsteemidele, mis võimaldab ettevõtetel pakkuda laiatarbekaupu ilma igasugust ühekordset materjali kasutamata.

ANALÜÜS

Kuus laiaulatuslikku projekti, mis kasutasid alternatiivset süsteemi, tundusid paljulubavad, kuid lähemal uurimisel selgus, et viie projekti puhul oli tegemist juba eelnevalt käigus olnud lahenduste (nt PepsiCo projekt „SodaStream“) või nende täiendatud versioonidega (söögikohtades kasutatavad Coca-Cola ja PepsiCo joogi- ja veeautomaadid), sest joogiautomaate on laialdaselt kasutatud juba aastaid. Kuues projekt oli Coca-Cola universaalne pudel, mis on kasutusel seitsmes Ladina-Ameerika riigis. Kuigi tegemist on toreda näitega sellest, kuidas uut alternatiivset süsteemi kasutatakse laiaulatuslikult, ei tasu kiitusega siiski ette rutata, sest juba üle kümne aasta on Coca-Cola üleilmselt seni toimunud korduskasutussüsteeme likvideerinud.⁸ Alternatiivsetest süsteemidest on käigus vaid väikesed katseprojektid, mida pole veel laiaulatuslikult kasutusele võetud. Seetõttu pole selle kategooria ambitsioon eriti muljetavaldav.

8 Greenpeace, 2017 The Case Against Coca-Cola. Külastatud 28. mail 2021. <https://storage.googleapis.com/gpuk-static/legacy/the-case-against-coca-cola.pdf>

Paljude leitud korduskasutussüsteemide puhul selgus, et tegemist oli juba eelnevalt käigus olnud lahenduste täiendamise, mitte ühekorraplastist loobumisega.

Peale sellel on neist 39 projektist kõigest kolme asukohaks olnud need viis riiki, kust satub maailmamerre kõige enam plastireostust⁹ (Hiina, Indoneesia, Filipiinid, Vietnam, Tai), ja kahel juhul (Vietnam, Filipiinid) oli tegemist lühiajaliste projektidega. Kuigi kolmas projekt (Indoneesia) on veidi suurem, toimub see ainult ühes Jakarta lõunaosas asuvas pakendivabas poes.¹⁰ Ühegi projekti puhul pole nende eestvedaja Unilever laiendamisplaanidest teatanud. Laiatarbekaupupakkuvad ettevõtted ja nende ühendused viitavad tihti eelmainitud viiele riigile, et õigustada seal libalahenduste arendamist. Pea kõik ettevõtete pingutused alternatiivsete süsteemide rakendamiseks, v.a Coca-Cola universaalne pudel, keskenduvad maailma põhjapoolsetele riikidele. Veebi teel toiduaineid müüv korduskasutuspood Loop¹¹ on saanud väga positiivset meediakajastust ja on oma vallas teerajajaks. Samas on nende sihtrühm keskmise ja kõrge sissetulekuga kliendid, kellel on vaba raha; madalama sissetulekuga inimesed jäävad seega kõrvale, neile on teenus kättesaamatu.

Et aru saada, kuidas ettevõtted selles kategoorias üleüldiselt lati alt läbi jooksevad, piisab kiirest pilguheidust lubadustele ja tähtjalistele eesmärkidele – mõlemad on selles alternatiivsete süsteemide rakendamisel otsustusvõimetus sektoris laialdaselt kasutusel. Näiteks on muidu ambitsioonikate, konkreetsete ja tähtjaliste Ellen MacArthur Foundationi üleilmse algatuse lubaduste ja eesmärkide hulgas järgmine töötus: „Üleminek ühekordsetelt mudelitelt korduskasutusele.“ Seevõimaldas neil kuulseitsmestplastireostusepõhjustajast, kes esitasid kokkuleppe allkirjastajatena 2020. aasta tegevusaruande, olla oma edusammude kirjeldamisel sama ebamäärased:

9 Jambeck, J. et. al, 2015. Plastic waste inputs from land into the ocean. Science, Vol. 347, Issue 6223, pp. 768-771 <https://science.sciencemag.org/content/347/6223/768>

10 Indonesia in-store refill station launches with 11 Unilever brands (March 6, 2020). Külastatud 28. mail 2021. <https://www.unilever.com/news/news-and-features/Feature-article/2020/indonesia-in-store-refill-station-launches-with-11-unilever-brands.html>

11 Loop US online store. Külastatud 3. juunil 2021 <https://loopstore.com>

The Coca-Cola Company: ebamäärased väited, mitte ühtegi arvulist eesmärki

PepsiCo: pole teada

Nestlé: 20 katseprojekti

Unilever: „korduskasutuse katseprojektid“, mitte ühtegi arvulist eesmärki

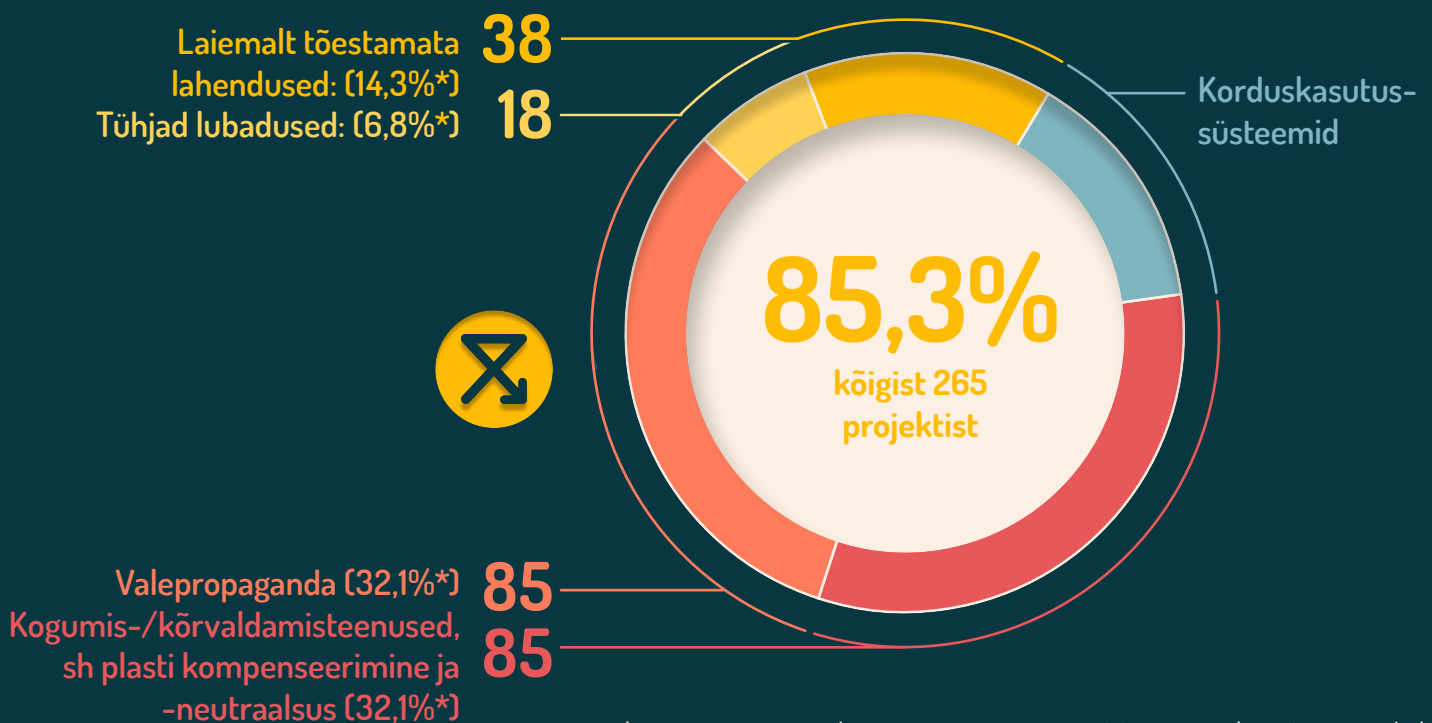
Mars, Inc.: 10 katseprojekti

Mondelez International: pole teada

Seitsmes ettevõtte, Procter & Gamble, selles üleilmses kokkuleppes ei osale ning nemad pole 2025. aastaks ühtegi eesmärki seadnud (selle asemel on neil eesmärk 2030. aastaks).

Kui võtta arvesse kategoorias peituvat potentsiaali plastireostuse kriisi realselt lahendada, on kõik seitse plastireostuse põhjustajat väga kaugel sellest, et nende võetud kohustused oleksid piisavad. Ambitsioonikate sihtmäärade puudumine tähendab, et ettevõtelt ei saa alternatiivsete süsteemide rakendamisel nõuda konkreetseid, tähtajalisi samme.

Libalahendused

* kõigist 265 projektist

Break Free From Plastic tuvastas, et 226 projekti 265st olid libalahendused. See moodustab 85,3% kõikidest valimi projektidest. Nagu öeldud, tähendab „libalahendus“ seda, et Break Free From Plasticu ja paljude teiste arvates ei paku välja käidud lähenemine plastireostuse kriisile mingit lahendust. Libalahendused on vastavalt lehekülgedel 11-12 olevale tabelile jagatud nelja alamkategoriasse.

ANALÜÜS

1 Laiemalt tõestamata tehnoloogiaga lahendused

Break Free From Plastic tuvastas 38 taolist projekti. Tihtipeale „täiustatud ringlussevõtu“ või „keemilise ringlussevõtu“ sildi all läbi viidud projektid põhinevad tehnoloogiatel, mis pole veel laiemat tõestust leidnud ning mille keskkondlikud ja sotsiaalsed mõjud pole veel teada. Samal ajal räägivad laiatarbekaupade ettevõtted, ühendused ja rühmaalgatused neist ja investeerivad nendesse viisil, justkui oleksid need laiaulatuslikud ja peaaegu või täiesti ilma negatiivsete mõjudeta. Dokument „Breaking the Plastic Wave“ ütleb selle kohta järgmist: „Keemilist ümbertöötlust pole veel laiemat tõestatud. Selle kuld, energiavajadus ja kasvuhoonegaaside heide on suuremad kui mehaanilisel ringlussevõtul.“¹² Ettevõtted justkui üritavad laiemat tõestamata tehnoloogiate abil lahendada painduva plasti ja pakikeste probleemi, investeerides mh uutesse automatiseeritud süsteemidesse, millega sorteerida turule järjest juurde tulevaid eri sorti väärtusetuid plastpakendeid. Mars väidab tõsimeeli oma kodulehel, et ettevõtte võime saavutada 2025. aasta eesmärke, mis on seotud nii esmase plasti koguhulga kui ka ringlussevõtu sihtmääradega, oleneb keemilise ringlussevõtu edusammude tempost ja ulatusest.¹³ Tundub, et plastjätmete keemiline ringlussevõtt, mis tagab katkematu voo puhast ümbertöötatud plasti, on peamine motivaator, mis paneb tegema tormakaid investeeringuid laiemat tõestamata tehnoloogiatesse.

Miks see on libalahendus?

Keemiline ringlussevõtt või ümbertöötlus tähendab erinevaid protsesse, millega polümeerid muudetakse tagasi lähteaineteks. Mõiste hõlmab nii plasti ümbertöötlust uueks plastiks kui ka kütuseks. On väga vähe sõltumatult tõendatud teavet selle kohta, kui palju need tehnoloogiad energiat tarbivad, milliseid kemikaale kasutatakse ja millised mürgiseid jäätmeid tekib või kas need tehnoloogiad on laiaulatuslikult kasutatavad ja tasuvad.¹⁴ Plasti keemiline ümbertöötlus kütuseks pole ringlussevõtt, vaid veel üks viis fossiilkütuste põletamiseks.

12 The Pew Charitable Trusts. 2020. p.23. Breaking the Plastic Wave. Külastatud 28. mail 2021. https://www.pewtrusts.org/-/media/assets/2020/10/breakingtheplasticwave_distilledreport.pdf

13 Mars 2025 Sustainable Plastic Packaging Plan. Külastatud 26. mail 2021. <https://www.mars.com/sustainability-plan/healthy-planet/sustainable-packaging>

14 Rollinson, A., Oladejo, J. (2020). Chemical Recycling: Status, Sustainability, and Environmental Impacts. Global Alliance for Incinerator Alternatives. <https://www.no-burn.org/cr-technical-assessment/>

Mitmed neist projektidest, sh märkimisväärsed investeeringud füüsilisse taristusse, on lõppenud skandaaliga. Üks näide on laiemalt tõestamata tehnoloogia, mida kasutas Loop Industries ja mis varises kokku 2020. aasta oktoobris, mil sõltumatu uurimine näitas, et kogu nende tegevus oli täielik silmapete.¹⁵ Uurimisaruande sõnul lõpetas Coca-Cola selle skandaali valguses nendega oma lepingu.¹⁶ Kas ka PepsiCo on ettevõttega sõlmitud lepingu tühistanud, pole selge.

Hilisema skandaali käigus kukkus 2021. aasta maikuus kokku Procter & Gamble'i „omandiõigusega kaitstud“ keemilise ringlussevõtu tehnoloogia kasutusloa saanud PureCycle. Sõltumatu uurimine näitas, et avalik pakkumine oli üles ehitatud viisil, mis võimaldas asutajatel ja teistel toetajatel pista oma taskusse umbes 90 miljonit USA dollarit, enne kui ettevõtte tulugi teenima hakkas.¹⁷ PureCycle figureeris investeerimisühingu Closed Loop Partnersi 2020. aasta mõjuaruandes, mille kohaselt oli ettevõtte väärtus 1,2 miljardit USA dollarit.¹⁸ Nestlé sõlmis 2021. aasta veebruaris PureCycle'iga partnerluslepingu lootuses, et tärkav ettevõtte varustab neid toiduainete jaoks ette nähtud pehme plastiga ja aitab nii täita nende 2025. aasta ringlussevõtu eesmärki.

Hoolimata kõigest jätkavad ühendused ja rühmaalgatused panustamist nendesse ja teistesse laiemalt tõestamata tehnoloogiaga lahendustesse. Hiljuti tegi The Alliance to End Plastic Waste pakkumiskutse väärtusega 1–20 miljonit USA dollarit, leidmaks projekte, mis paneks ette uuenduslikke viise raskesti ringlussevõetavate plastiliikide keemiliseks ümbertöötamiseks.¹⁹ Closed Loop Partners lubas 2021. aasta suvel avaldada investoritele ja partneritele suunatud täiustatud ringlussevõtu tegevuskava, mis toob välja, kuidas laiendada täiustatud ringlussevõttu Põhja-Ameerikas jätkusuutlikul viisil.²⁰

- 15 Hindenburg Research, 13 October 2020. Loop Industries: Former Employees and Plastics Experts Blow The Whistle On This "Recycled" Smoke And Mirrors Show. Külastatud 26. mail 2021. <https://hindenburgresearch.com/loop/>
- 16 Coca-Cola terminates agreement with Loop Industries. Plastics Today. 12 November 2020. Külastatud 28. mail 2021. <https://www.plasticstoday.com/advanced-recycling/coca-cola-terminates-agreement-loop-industries>
- 17 Hindenburg Research, 6 May 2021. "PureCycle: The Latest Zero-Revenue ESG SPAC Charade, Sponsored by the Worst of Wall Street." Külastatud 26. mail 2021. <https://hindenburgresearch.com/purecycle/>
- 18 Closed Loop Partners. 2020 Impact Report. Külastatud 26. mail 2021. <https://www.closedlooppartners.com/wp-content/uploads/2021/02/Closed-Loop-Partners-2020-Impact-Report-3.pdf>
- 19 Alliance to End Plastic Waste, 10 February 2021. Külastatud 26. mail 2021. "The Alliance to End Plastic Waste Calls for Submissions for Recycling Technologies." <https://endplasticwaste.org/en/news/the-alliance-to-end-plastic-waste-calls-for-submissions-for-recycling-technologies>
- 20 Closed Loop Partners website. Külastatud 26. mail 2021. <https://www.closedlooppartners.com/advanced-recycling-investor-roadmap/>

Seda tüüpi projektidele läheb meeletult aega, tähelepanu ja raha; hiljutiste probleemide valguses ei paista, et oleks võimalik saavutada head lõpptulemust. Isegi kui vastav tehnoloogia peaks muutuma tehnoloogiliselt ja majanduslikult otstarbekaks, ei toeta Break Free From Plastic seda libalahendust, kuna see tekitab süsinikuheidet, mürgiseid kemikaale ja muud reostust.²¹

2 Kogumis-/kõrvaldamisteenuse projektid

Nende projektide eesmärk on täita laiatarbekaupade ettevõtete vabatahtlikult võetud tootjavastutusega seotud kohustusi. Tavaliselt sõlmib ettevõtte või plasti kompensatsiooniühikuid väljastav üksus lepingu kohaliku teenusepakujaga, kes peab koguma kokku ja kõrvaldama sama koguse plasti, mille laiatarbekaupade firma on tolles piirkonnas turule lasknud. Jäätmete kogumiseks kasutatakse sageli mitteametlikku tööjõudu ja kõrvaldamine toimub põletamise teel, tihtipeale tsemendiahjudes. Break Free From Plastic tuvastas 85 taolist projekti. Eriti murettekitavad on järgmised kolm kogumis-/kõrvaldamissüsteemidega seotud asjaolu:

Pakikeste ja muu ringlussevõetamatu plasti kogumine/kõrvaldamine

Pakikesed ja painduv plast on viletsa kvaliteediga ning neid on raske mehaaniliselt ringlusse võtta, mis tähendab, et mitteametlikud jäätmekogujad jätaavad need madala väärtuse tõttu maha. Maailma lõunapoolsetes riikides on pakikesed ja painduv plast suurimaid plastireostuse põhjustajaid ning ettevõtted maadlevad oma ringlussevõtu eesmärkide täitmisega. Kokku 54 projekti puhul lõppeb kogu või osa laiatarbekaupade ettevõtete nimel kokku kogutud plastprügi teekond tsemendiahjus, jäätmepõletusjaamas, prügikütust valmistavas tehases, keemilises ringlussevõtus ja/või töödeldakse seda muul moel väärtust vähendavalt ümber, et valmistada plastprügist mööblit, ehitus- või tee-ehitusmaterjale. Vastavalt Ellen MacArthur Foundationi üleilmse algatuse definitsioonile ei saa plastist energia või kütuse tootmist pidada (ISO mõistes) ringlussevõtuks ega osaks ringmajandusest.²² Break Free From Plasticu leitud andmete kohaselt moodustavad need projektid Kagu-Aasias, Lõuna-Aasias ja Aafrikas enamuse. Prügist energia tootmine ja teised kõrvaldamismeetodid nimetatud 54 projektis on libalahendused plastireostusega võitlemiseks, sest ei vähenda kuidagi toodetud plasti hulka, suurendades vaid sotsiaalseid ja keskkonnaprobleeme.

21 Break Free From Plastic Movement Position on Chemical Recycling. Külastatud 3. juunil 2021. <https://www.breakfreefromplastic.org/2020/06/22/bffp-position-on-chemical-recycling/>

22 Ellen MacArthur Foundation, 2020. p.11. Global Commitment Definitions. Külastatud 28. mail 2021. https://www.ellenmacarthurfoundation.org/assets/downloads/Global-Commitment_Definitions_2020-1.pdf

Miks see on libalahendus?

Tsemendiahjud, jäätmepõletusjaamad ja prügikütus

on kõik järjekordsed fossiilsete kütuste põletamise viisid.

Plastprügi põletatakse energia tootmise eesmärgil, kuid tehes seda plastireostusega võitlemise tähe all. Plasti põletamine on reostav tegevus: selle käigus tekib mürgist tuhka ning muidu õhku ja vett saastavaid aineid.²³ Põletusjaamad asuvad tihtipeale väiksema sisetulekuga piirkondades, tuues neile kogukondadele kaasa nii põletamise kui prügi vedamise tagajärjel tekkivast saastest tuleneva negatiivse mõju. Paljudes jätkusuutlikkuse projektides nimetatakse neid käitlusviise kogutud prügi töötlemiseks, kuid tegelikult pole plasti põletamine kunagi jätkusuutlik valik. Ka viidatakse jäätmete energiakasutusele tihti kui taastuvale energiaallikale, kuid tegelikult tarbib see rohkem energiat, kui suudab toota.²⁴

Väärtust vähendav ringlussevõtt tähendab seda, et plastprügist saab mehaanilise ringlussevõtu järel toode, mida enam ringlusse võtta ei saa. Selle asemel, et töödelda kõrge väärtusega PET-pudelikuid uuteks väärtuslikeks pudeliteks, tehakse neist tihti hoopis fliisi, teisi polüesterekangaid, pargipinke või ehitusmaterjale. Vähemväärtuslikke plastjäätmeid töödeldakse mõnikord ka teekateteks või ehitustellisteks. Sellised esemed tuleb üldiselt olelusringi lõpus põletada või prügilasse ladestada ning enne seda eraldub neist mikroplasti. Kuigi ringlussevõttu, mille käigus materjali väärtus väheneb, nimetatakse vahel lahenduseks plastireostusega võitlemisel, lükkab see tegelikult plasti prügiks muutumist lihtsalt edasi.

„Plastineutraalsus“

Tööstusharu kasutab 25 neist kogumis-/kõrvaldamisteenuse projektidest, et reklaamida oma „plastineutraalsust“, edendades sellega seotud libalahendusi, nagu kompensatsiooniühikud ja plastineutraalsuse sertifikaadid. Kogunisti 19 neist on Nestlé projektid ja teised kaks käivitas ühendus PREVENT Waste Alliance – nii Nestlé kui Coca-Cola on selle liikmed ja mõlemad kuuluvad plasti olelusringi sulgemise (Closing Plastic Cycles) töörühma. Eriti innukas on nende projektide suhtes Nestlé, kes vahetpidamata kiidab ajakirjanikele

23 Ellen MacArthur Foundation, 2020. p.11. Global Commitment Definitions. Külastatud 28. mail 2021. https://www.ellenmacarthurfoundation.org/assets/downloads/Global-Commitment_Definitions_2020-1.pdf

24 Global Alliance for Incinerator Alternatives, 2018. Facts about Waste To Energy Incinerators <https://www.no-burn.org/wp-content/uploads/GAIA-Facts-about-WTE-incinerators-Jan2018-1.pdf>

oma edusamme plastineutraalsuse suunas.²⁵ Taolised projektid annavad laiatarbekaupade ettevõtetele lihtsa mooduse veeretada tootjavastutus lõunapoolsete riikide kaela, kasutades selleks plasti kompensatsiooniühikuid või ametliku ilmega dokumente, mis justkui kinnitavad, et ettevõtte on saavutanud „plastineutraalsuse“.

Vähemalt neli seitsmest ettevõttest (Nestlé, PepsiCo, Mondelez, Unilever) osaleb Filipiinidel mittetulunduslikus plasti kompensatsiooniühikute vahetussüsteemis Plastic Credit Exchange. Nad nimetavad end esimeseks üleilmseks plasti kompensatsiooniprogrammiks ja väidavad, et nende plastineutraalsuse sertifitseerimisest on saanud peamine üleilmne standard.²⁶ Nestlé ja teiste ettevõtete plastireostuse hüvitamiseks kasutab Plastic Credit Exchange oma skeemis peale muude võtete ka plasti kütuseks ümbertöötlemist, keemilist ringlussevõttu ja muid uusi küsitava väärtusega tehnoloogiaid.²⁷

Miks see on libalahendus?

Plastineutraalsus ja plasti kompenseerimine on

CO₂-neutraalsuse eeskujul välja töötatud uued mõisted. Loodusest plastprügi kokku koguv ühing müüb kompensatsiooniühikuid, mida ettevõtted või eraisikud saavad oma plasti jalajälje täielikuks või osaliseks kompenseerimiseks osta. See tähendab, et ettevõttel on võimalik toota meeletus koguses ühekorraplasti, kiideldes samal ajal plastineutraalsusega, kuna keegi teine on suure raha eest nende prügi kokku korjanud. Tihti toimub plastprügi kogumine mitteametliku tööjõu abil ja jäätmed põletatakse tsemendiahjudes. Samamoodi kui CO₂-neutraalsus ja CO₂ kompenseerimine on libalahendused kliimakriisiga võitlemisel,²⁸ on seda ka plastineutraalsus. Plasti kogust ei vähendata ja keeruline on kindlaks teha, kui suur osa loodusest olevast plastist ikkagi kokku kogutakse. Samuti pole plasti põletamine mingisugune lahendus.

25 Committing to plastic neutrality: Nestlé PH recovers equivalent amount of plastic waste used in packaging. Inquirer.net. 4 September 2020. Külastatud 28. mail 2021. <https://business.inquirer.net/306409/committing-to-plastic-neutrality-nestle-ph-recovers-equivalent-amount-of-plastic-waste-used-in-packaging>

26 Plastic Credit Exchange website. Külastatud 28. mail 2021. <https://www.plasticcreditexchange.com/>

27 Plastic Credit Exchange, 2020. The Plastic Pollution Reduction Standard. Külastatud 26. mail 2021. https://529916b1-7406-445e-8d0c-e21a1af3254f.filesusr.com/ugd/12f051_040cf8f11313486780fe3af8a9d08cf1.pdf

28 Friends of the Earth International, 2021. Chasing Carbon Unicorns: the deception of carbon markets and net zero <https://www.foei.org/resources/publications/chasing-carbon-unicorns-carbon-markets-net-zero-report>

Mitteametlike jäätmekogujate elatustaseme parandamine

45 juhul 85st väidetakse kogumis-/kõrvaldamisteenuse reklaammaterjalis, et projekt aitab parandada mitteametlike jäätmekogujate elujärge ja töötingimusi. Samas ei räägita sellest, kuidas neid edusamme kavatakse mõõta, ega avaldata ühtegi andmetel põhinevat tõendit, et projekt on ka päriselt töötajatele paremad tingimused loonud. Samuti pole juttu sellest, kuidas tagatakse, et lubatud parem elujärg jätkuks ka pärast projekti lõppu.

Miks see on libalahendus?

Mitteametlikud jäätmekogujad töötavad ohtlikes ja ebatervislikes tingimustes ning saavad väga vähe palka. Break Free From Plasticu arvates peaksid laiatarbekaupade ettevõtete ja ühenduste esitatud väiteid töötajate elujärge kohta kinnitama konkreetsed mõõdikud, mõõtmise kava ja hilisem mõjuhinnang, mis tooks välja, milliseid edusamme töötajate elatustasemes ja töötingimustes ikkagi saavutati ja kuidas seda edasiminekut ka pärast projekti lõppu tagada.

Kõige selle valguses on Break Free From Plasticu arvates ilmselge, et plastineutraalsuse sertifikaatide ja/või plasti kompensatsiooniühikute skeemide toel saavad mõned ettevõtted lihtsalt oma tootjavastutusest vabaneda, jättes selle kolmandate osapoolte kanda. Kui need sertifikaadid ja skeemid muutuvad normaalsuseks ning leiavad laiemat kasutust, on miljonid mitteametlikud jäätmekogujad üle kogu maailma sunnitud koristama väärtusetut plastireostust, millele antakse hiljem n-ö uus elu, kasutades tegelikult tehnoloogiaid, millest enamik tekitab keskkonnale ja ühiskonnale negatiivset mõju.

3 Valepropaganda projektid

Break Free From Plastic leidis 85 projekti, milles edastatakse eksitavaid või küsitavaid sõnumeid, muuhulgas:

- plastireostust põhjustab meie enda vale eluviis;
- probleemionvõimalik lahendada jäätmete koristamise ja/või ringlussevõetuga;
- painduvast ja raskesti käideldavast plastist pole võimalik loobuda;
- lahendus peitub laiemat kasutust veel mitte leidnud tehnoloogiates;
- plastireostusega saab võidelda olelusringi viimastes etappides, mistõttu peaks keskenduma koristustöödele.

Koristusaktsioonid

Siia alla kuulub 23 plastireostuse koristamise projekti. Koristusaktsioonid annavad edasi küsitava väärtusega sõnumi, justkui tooks koristamine ja ringlussevõtt probleemile lahenduse. Aruanne „Breaking the Plastic Wave“, mille avaldas vabaühendus The Pew Charitable Trusts, toob välja, et kuigi ringlussevõtu suurendamine on kriitilise tähtsusega, pole kogu plasti materjalina ringlussevõtt, mis on plastireostuse vältimise eelduseks, ei tehniliselt ega majanduslikult teostatav.²⁹ Kui koristusaktsioonide käigus ei registreerita, millised ettevõtted on plastireostust enim põhjustanud, antakse mõista, et koristamine on reaalne osa lahendusest ja et selle eest vastutab iga inimene ise. Niimoodi juhitakse tähelepanu kõrvale tõigast, et reostust tuleb vältida ja vähendada tekkekohas.

Vähemalt kaks seitsmest ettevõttest kasutab tervet rida tarbijatele suunatud projekte, korraldades randades koristusaktsioone ja luues kogutud plastprügist maailmamerd säästvate pakendite prototüüpe ning paisates turule eksklusiivseid ja esinduslikke maailmamerd säästvaid plastpudeleid. Nende projektidega antakse edasi sõnum, et maailmamere reostuse probleemi on võimalik lahendada eraisiku tasandil, osaledes koristusaktsioonides ja ostes luksuskaupu, mis on toodetud maailmamere koristatud plastist. Nii viitab Procter & Gamble oma 2019. aasta sotsiaalse vastutuse aruandes eksklusiivsele Head & Shouldersi pudelipartiile, mida toodeti osaliselt rohkem kui 10 riigis korraldatud kohalikes koristusaktsioonides kokku kogutud plastist ja mille müügikogus ületas üleilmselt miljoni piiri.³⁰ Tolle pudeli ja kampaania sõnumite edu tuules paiskas Procter & Gamble järgmisena Euroopa turule kolm miljonit maailmamerd säästvat Fairy pudelit, Jaapani turule maailmamerd säästvat Joy pudelipartiit ja kolm eksklusiivset juuksehooldustoodete Herbal Essences kollektsiooni.³¹ 2018. aastal käivitas Coca-Cola hiiglasliku projekti Mares Circulares, korraldamaks Vahemere rannikul 84 ranna- ja 12 sadamakoristusaktsiooni. Selle plastprügi töötlesid nad toiduainete pakendamiseks sobivaks plastiks ja tootsid 300 väikese Coca-Cola pudeliga tootepartiit, millega oma sõnul näidati uute ringlussevõtutehnikate murrangulist potentsiaali.³²

29 The Pew Charitable Trusts. 2020. Breaking the Plastic Wave: A Comprehensive Assessment of Pathways Towards Stopping Ocean Plastic Pollution. p.20. Külastatud 27. mail 2021. https://www.pewtrusts.org/-/media/assets/2020/10/breakingtheplasticwave_distilledreport.pdf

30 Procter & Gamble. 2019 Citizenship Report. p.142. Külastatud 27. mail 2021. https://us.pg.com/citizenship2019/pdf/citizenship_report_2019_full.pdf

31 Ibid. p.142. Külastatud 27. mail 2021.

32 Coca-Cola España website. "La primera botella hecha con plástico reciclado procedente de basura marina." Külastatud 26. mail 2021. <https://www.cocacolaespana.es/sostenibilidad/medioambiente/envases/primera-botella-plastico-marino-reciclado>

Miks see on libalahendus?

Koristusaktsioonidega ei ennetata absoluutselt plasti sattumist keskkonda; samuti pole enamikku maailmamerd reostavast plastist võimalik kokku koguda, sest see on lagunenud liiga väikesteks osakesteks või asub kättesaamatult sügaval. Randade koristusaktsioonid ei anna reaalselt tulemust, sest meri uhub randa järjest rohkem ja rohkem prügi. Koristusaktsioonidega tekitatakse inimestes tunne, et nad on midagi ette võtnud, ja antakse mõista, justkui oleks võimalik plastireostust lahendada igapäevase käitumise muutmisega, selle asemel, et pöörata tähelepanu plasti tootvatele ettevõtetele.

Innovatsiooni väljakutsed ja ettevõtluskiirendid

20 projekti kujutavad endast seitsme suurettevõtte ja ühenduse poolt toetatud innovatsiooni väljakutseid ja ettevõtluskiirendeid. Vähemalt 19 neist 20st projektist peavad peamiseks murekohaks plasti olulusringi viimaseid etappe, mille lahendavad uued tulevikus loodavad käitlemistehnoloogiad ning n-ö uue elu andmine väheväärtuslikule plastile, eelkõige painduvast plastist pakikestele. Laiatarbekaupade ettevõtted, ühendused ja rühmaalgatused edendavad ja veavad neid projekte kogu maailmas, pakkudes noortele ettevõtjatele, idufirmadele ja kasvufaasis ettevõtetele rahalisi preemiaid, ettevõtte arendamise koolitusi ja mentorlust. Selliste kõrgeprofiililiste projektidega juhitakse kogu maailmast pärit ettevõtlustalentide tähelepanu kõrvale asjaolust, et tegelikult peaks keskendumisele plastpakendite absoluutsele vähendamisele. Kuigi mõnikord mainitakse nendes innovatsiooni väljakutsetes osalejatele ka korduskasutuse/ täitepakendite süsteeme, on kõik senised finalistid ja võitjad pakkunud välja innovaatilisi lahendusi, mis keskenduvad peaaegu alati probleemi viimastele etappidele.³³

33 Alliance to End Plastic Waste. 2020. Progress Report 2020, p.15. Külastatud 28. mail 2021. <https://endplasticwaste.org/en/news/alliance-to-end-plastic-waste-releases-2020-progress-report>

4 Tühjade lubaduste projektid

Break Free From Plastic leidis seitsme plastireostuse põhjustaja, ühenduse või rühmaalgatuse projektidest 18, mis suure käraga välja kuulutati, aga millest pärast enam (peaaegu) üldse midagi kuulda pole olnud. Tundub, et nii mõnegi projekti puhul ei toimunud pärast selle esialgset väljakuulutamist tegelikult midagi. Ühe näitena võib tuua Alliance to End Plastic Waste'i Aafrika parkide projekti, millega lubati võidelda reostuse vastu 17 kaitsealal 11 riigis. Kuigi projekt kuulutati välja 2020. aasta juunis³⁴, ei leidnud Break Free From Plastic ei Alliance to End Plastic Waste'i ega Aafrika parkide kodulehel ühtegi vihjet selle kohta, et realselt oleks midagi tehtud.³⁵ Sama kehtib Procter & Gamble'i 2018. aasta lõpus välja hüütud India sanitaarjätmete kogumise ja taaskasutamise projekti puhul. 2019. aastal avaldas Wall Street Journal projekti kohta artikli, milles öeldi, et Procter & Gamble'i plaan avada Indias 2019. aastal ringlussevõtutehas on jäänud toppama. Procter & Gamble'i üks esindajaid ütles, et ettevõtte ei tea, mis kuupäeval tehas võiks oma ukсед avada.³⁶

Teised Break Free From Plasticu leitud projektid küll alustasid pärast esialgset väljakuulutamist tegevust, kuid haihtusid äkitselt justkui õhku. Näiteks tuli PepsiCo 2018. aastal välja uue tootega Drinkfinity, mille eesmärk oli edendada korduskasutust. Tegemist oli korduskasutatava veepudeligaga, mille korgi sisse saab lisada spetsiaalse maitset andva kapsli ja seejärel pudelit loksutades luua endale isikupärastatud jook. PepsiCo andis klientidele kapslite tagastamiseks ümbrikud, et Loop Industries saaks need ringlusse võtta. Loop Industries'e uurimine aga näitas, et kapslid transporditi hoopis ühte Vermonti linna, kus need jäeti lihtsalt tünnidesse

34 Alliance to End Plastic Waste Press Release. African Parks Partner to Improve Waste Management in Protected Areas Across the Continent. 22 June 2020. Külastatud 28. mail 2021. <https://endplasticwaste.org/en/news/african-parks-partner-to-improve-waste-management-in-protected-areas-across-the-continent>

35 African Parks website. Search results for "plastic pollution". Külastatud 28. mail 2021. <https://www.africanparks.org/search/node?keys=plastic%20pollution>

36 Chaudhuri, Saabira. "P&G Faces Backlash Over Diaper, Sanitary Waste" (April 3, 2019). Külastatud 26. mail 2021. <https://www.wsj.com/articles/p-g-faces-backlash-over-diaper-sanitary-waste-11554283800>

👉 Tundub, et nii mõnegi projekti puhul ei toimunud pärast selle esialgset väljakuulutamist tegelikult midagi. 👉

seisma.³⁷ Teine näide on Alliance to End Plastic Waste'i projekt Renew Oceans Indias Gangese jõel: kõigest mõned kuud pärast projekti väljakuulutamist leiti selle jaoks ostetud plastjätmete püüdurid inimtühjana paistvate projekti kontoriruumide juurest mahajäetuna. Reutersi andmetel lõpetati projekt pärast kuudepikkust soikusolekut ametlikult ja ühenduse kõneisiku sõnul oli see tingitud nii koroonaviirusest tulenevatest piirangutest kui ka muudest projekti elluviimisega seotud raskustest.³⁸ Tõsiasi, et need katseprojektid ja innovaatilised tehnoloogiad nurjusid, kinnitab, et tegelikult polnudki tegemist lahendustega. Arvestades positiivset meediakajastust, mida selliste projektide väljakuulutamine pälvib, on taoline läbipaistmatus tõsine probleem.

Miks see on libalahendus?

Kui need projektid välja hõigatakse, leiab see olulist meediakajastust, aga projektide nurjumisest või lõppemisest teavitatakse avalikkust või ajakirjandust haruharva. Esialgne meediakära jätab avalikkusele petliku mulje sellest, mida laiatarbekaupade ettevõtted plastireostusega võitlemiseks teevad. Nagu siinsest aruandest näha, ei tee nad oma plastijalajälje vähendamiseks sisuliselt mingeid pingutusi.

37 Hindenburg Research. "Loop Industries: Former Employees and Plastics Experts Blow The Whistle On This "Recycled" Smoke And Mirrors Show". 13 October 2020. Külastatud 26. mail 2021. <https://hindenburesearch.com/loop/>

38 Big Oil's flagship plastic waste project sinks on the Ganges. Reuters. January 18, 2021. Külastatud 26. mail 2021. <https://www.reuters.com/article/idUSKBN29N028>

Laiatarbekaupade ettevõtete ja nende projektide hindamine

Ettevõtete otseste ja kaudsete projektide hindamiseks anti igale projektile väärtuseks üks ja liigitati see vastavasse kategooriasse. Ettevõtete otseste projektide koguarvu puhul võeti iga projekti arvesse ainult ühel korral.

Selleks, et liita ettevõtete otsestele projektidele ühenduste ja rühmaalgatuste kaudu veetavad projektid, andis Break Free From Plastic ettevõttele punkti iga kaudse projekti eest, milles ta oli osaline. Need ühenduste projektide punktid liideti iga vastava kategooria kogusummale. Näiteks said nii PepsiCo kui ka Procter & Gamble iga Alliance to End Plastic Waste'i projekti eest kumbki ühe punkti, sest mõlemad on ühenduse liikmed. See garanteerib ühtlasi, et kõik ühenduses osalevad ettevõtted jagavad võrdselt vastutust.

Pärast kaudsete projektide punktide arvestamist liitis Break Free From Plastic kokku korduskasutussüsteemide projektide punktid, et saada laiatarbekaupade ettevõtete korduskasutussüsteemide esialgne koguhulk. Tegime sama libalahenduste puhul, et saada iga ettevõtte libalahenduste koguarvu algskoor. Need kaks esialgset punktisummat liideti seejärel omavahel, saades nii iga ettevõtte punktide esialgse koguarvestuse. Lõpetuseks väljendati kummagi kategooria algskoor protsendina iga ettevõtte esialgsest kogusummast. Tänu sellele on võimalik ettevõtteid omavahel kõrvutada, tehes kindlaks, kui suur on nende suhteline panus toodete täielikku ümberkujundamisse või libalahendustesse.

Lõpptulemuseks ongi iga ettevõtte korduskasutussüsteemidele ja libalahendustele antud arvuline näitaja, mille liitmine annab kogusummaks 100.

Pingerida

LÕPLIKUD PUNKTISUMMAD

COKE	PEPSICO	NESTLÉ	UNILEVER	MARS	MONDELEZ	P&G
Alternatiivsed korduskasutusel põhinevad süsteemid						
12.8	8.2	13.1	18.2	8.3	5.9	6.8
Libalahendused						
87.2	91.8	86.9	81.8	91.7	94.1	93.2

Laiatarbekaupade ettevõtteid nende projektide alusel pingeritta seades keskendus Break Free From Plastic libalahendustega seotud punktisummadele, sest juba enne kaudsete projektide näitajate arvesse võtmist oli näha, et kõigi seitsme ettevõtte puhul kaalub libalahenduste protsent korduskasutusüsteemi projektide oma üle. Mida kõrgem on libalahenduste punktisumma, seda tõenäolisem on ettevõtte vähene pühendumus, kuigi see ei pisenda samas nende poolt kasutusel olevate korduskasutuslahenduste potentsiaali ja väärtust.

Break Free From Plastic saatis kõigile seitsmele ettevõttele küsimustiku ja eesmärk oli võtta hindamisel arvesse ka iga ettevõtte vastuseid kahele peamisele küsimusele, nii et antud lubadustel ja püstitatud eesmärkidel oleks oma osatähtsus. Esitatud küsimused olid järgmised:

1. Juhul kui eksisteerib ettevõtteülene eesmärk toorplasti absoluutseks vähendamiseks aastaks 2025, siis kui suurt osa sellest kavatsete saavutada korduskasutus-/täitepakendi-/pakendivabade süsteemidega?
2. Kas teil on 2025. aastaks püstitatud ettevõtteülene protsentuaalne eesmärk, et osa aastatulust peaksid andma korduskasutus-/täitepakendi-/pakendivabad süsteemid? Kui jah, siis palume seda täpsemalt kirjeldada.

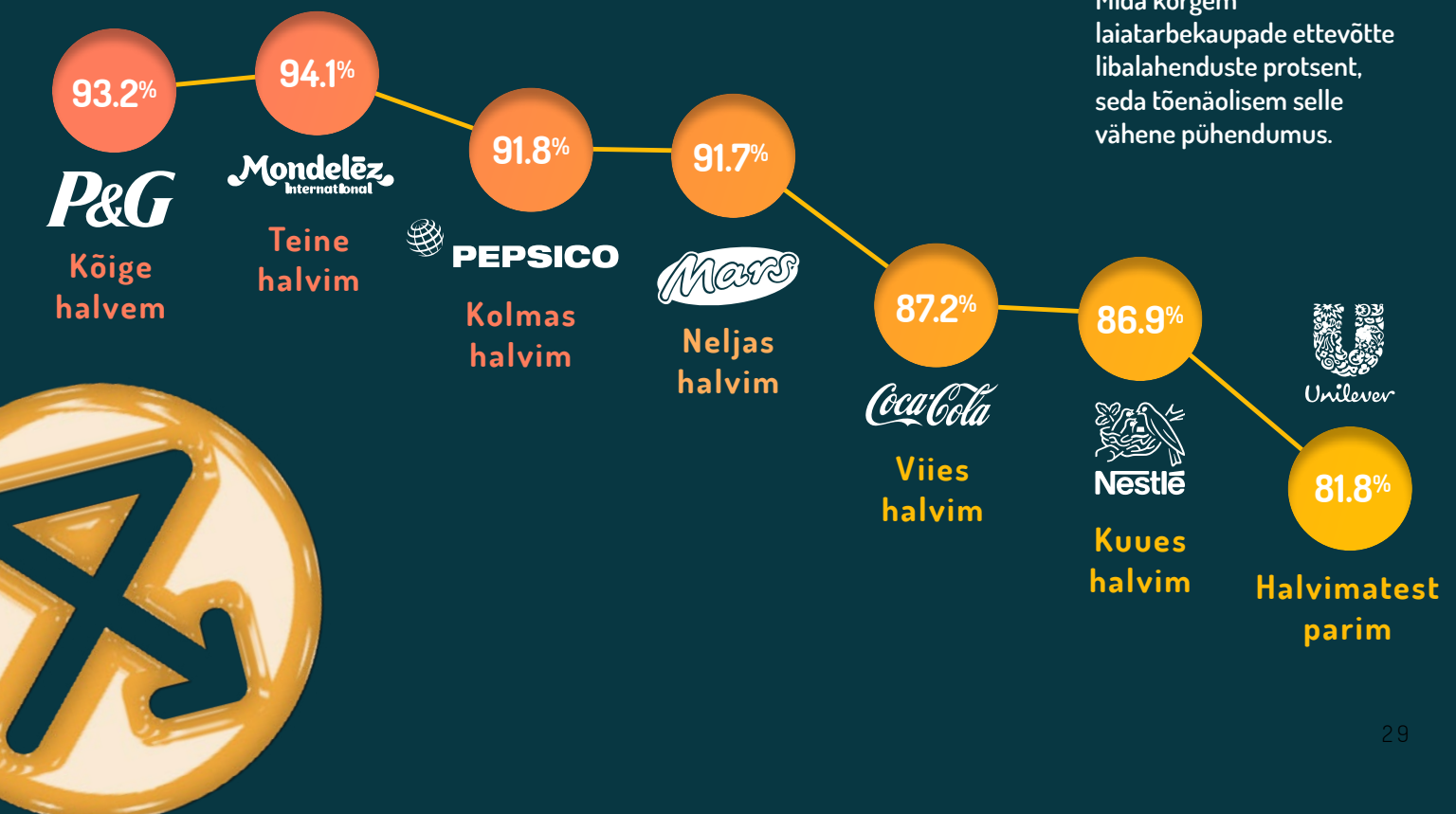
Kuuest ettevõttest, kes küsimustikule kirjalikult vastasid, andsid küsimustele enam-vähem otsekohe vastuse vaid Coca-Cola, Mondelez International ja Unilever, kes kõik tunnistasid, et taolised eesmärgid puuduvad. Ülejäänud kolm vastanut (PepsiCo, Mars, Procter & Gamble) ei öelnud nende küsimuste

kohta midagi. Seetõttu otsustas Break Free From Plastic, et nimetatud kahte põhiküsimust ei saa punktisummades arvesse võtta. Samas arvestas Break Free From Plastic ülevalolevas tabelis näidatud libalahenduste lõplike punktisummade puhul teisi eesmärke, mida mainiti kas küsimustikes, Ellen MacArthur Foundationi üleilmse algatuse tegevusaruannetes või ettevõtete kodulehtedel.

Kuigi tabeli järgi on Mondelez Internationali libalahenduste skoor kõige kõrgem, on nad seitsmest plastireostuse põhjustajatest üks neist, kellel on 2025. aastaks konkreetne ja tähtajaline toorplasti vähendamise eesmärk. Järjekorras teise, Procter & Gamble'i punktisumma ei jää Mondelez Internationalist kaugele maha ja nemad pole eesmärki püstitanud 2025., vaid hoopis 2030. aastaks. Selle ja muude allpool välja toodud tegurite tõttu pidas Break Free From Plastic õigustatuks, et nad tuleb ühe koha võrra kõrgemale nihutada, mistõttu said nad meie libalahenduste pingereas kõige kehvema ettevõtte tiitli. Ülejäänud pingerida järgib alanevas järjekorras tabelis näidatud libalahenduste kogusummat.

PINGERIDA

Mida kõrgem laiatarbekaupade ettevõtte libalahenduste protsent, seda tõenäolisem selle vähene pühendumus.

Pingerida

1 Kõige halvem

P&G Procter & Gamble: Peale selle, et Procter & Gamble ei soostu 2025. aastaks eesmärgi püstitama, on ettevõtte seitsmest plastireostuse põhjustajast kõige läbipaistmatum. Samuti on suur osa nende avalikkusele suunatud „lahenduste“ otsimise tööst pühendatud libalahendustest koristusaktsioonidele, ilma kaubamärkide esinemissagedust auditeerimata. Hämmastav, kuidas ettevõtte on suutnud plastprügist toodetud pudelisarjadega muuta maailmamere ja randade koristusaktsioonid turundusmanöövraks, mille abil rohkem raha teenida. Kuigi ettevõtte on üksikute valitud toodete puhul välja tulnud korduskasutus- või täitepakenditega, pole teadaolevalt tehtud ühtegi sammu selles suunas, et muuta oma toodete pakendamist süsteemsel viisil.

2 Teine halvim

Mondelez International: Kui välja arvata ettevõtte nelja tüüpi küpsiste algatus koostöös Loopi platvormiga, on korduskasutuse suunas liikumiseks tehtud ülimalt vähe. Ettevõtte 14 projektist kuues saadetakse kõik või osa ettevõtte nimel kogutud plastprügist tsemendiahjudesse või väheneb selle väärtus ringlussevõtul muul moel. Peale selle käivitas Mondelez hiljuti sotsiaalse ja ökoloogilise mõjuga investeringutele suunatud platvormi Sustainable Futures, olemaks kestlike ettevõtete inkubaatoriks ja pakkumaks neile rahastust ja tuge.³⁹ Sellega on ettevõtte positsioneerinud end vahendajana, kes viib kokku investorid ja ettevõtjad, mida nad ise kestlikeks peavad. Esimeste väljavalitute hulka sai Indias asuv vabaühendus, mis loob tehase, kus hakatakse mitmekihilisi plastpakendeid ümbertöötlemiseks mitmeotstarbelisteks plaatideks, mille käigus materjali väärtus väheneb.⁴⁰ Nagu varem mainitud, on väärtust vähendav ümbertöötlus libalahendus ja Mondelez Internationali poolt välja valitud ettevõtte paneb Break Free From Plasticu küsima, kas nad üldse teavad, mida sõna „kestlik“ tegelikult tähendab. Kui pidada nende tehtud valikut

39 Mondelez Sustainable Futures website. Külastatud 28. mail 2021. <https://www.mondelezinternational.com/About-Us/Sustainable-Futures>

40 Mondelez Press Release. 18 February 2021. Külastatud 28. mail 2021. <https://ir.mondelezinternational.com/news-releases/news-release-details/mondelez-international-launches-sustainable-futures-advance>

selgeks märgiks, milliseid ettevõtteid nad investoritele soovivad, vihjab see tendentsile juhtida investorite tähelepanu plastireostuse viimaste etappidega seotud tegevustele. See tähendab, et juba enne reaalselt tegutsema hakkamist on loobunud sihist lahendada probleem selle tekkekohas. Ka on nende püstitatud plasti vähendamise sihtmäär kõige madalam. Nad on lubanud 2025. aastaks vähendada kasutatud toorplasti kõigest häbiväärsed 5%.

3 Kolmas halvim

PEPSICO

PepsiCo: PepsiCo on selles aruandes käsitletud seitsmes ühenduses ja rühmaalgatuses üks enim figureeriv ettevõtte, osaledes kuues. Kolm neist (Alliance to End Plastic Waste, Closed Loop Partners ja Circulate Capital) veavad 50 libalahenduse projektist, mida me aruandes käsitletava seitsme ettevõtte ühenduste ja rühmaalgatuste puhul leidsime, lausa 42. Libalahenduste projektid jagunevad järgnevalt: 11 laiemalt toestamata tehnoloogiat, 10 painduva plasti ja pakikeste kogumis-/kõrvaldamisprojekti ja 15 valepropaganda projekti. PepsiCo on neis rühmades juhtival kohal, mistõttu vastutab kõigi nende libalahendusi pakkuvate projektide eest.

4 Neljas halvim

Mars: Mars on alternatiivsete süsteemide suunal kasutanud venitustaktikat ja tundub ootavat, et priskema rahakotiga laiatarbekaupade ettevõtted, ühendused ja algatused teeksid investeringuid, mille abil leida painduva plasti jaoks imelahendus. Kuigi Mars ei osale enamikus siin käsitletud ühendustest või rühmaalgatustest, on nad algatuse Consumer Goods Forum Plastic Waste Coalition of Action üks eestvedajaid kahest. Liikumise kodulehel on ühe põhilahendusena välja toodud keemilise ringlussevõtu projekt, millega toetatakse plasti ja eriti painduva plasti täiustatud ringlussevõttu. Samuti tehakse tõsist kaasamistööd, et leida täiustatud ringlussevõttule huvirühmade hulgas laiemat toetust ning saata investoritele ja olulusringi esimeste etappide ettevõtetele sõnum, et selle järele on suur nõudlus.⁴¹⁴² Võttes arvesse, et ainuke korduskasutusega seotud tegevus, mille Break Free From Plastic nende puhul tuvastas, on sümbolne osalemine ainult ühel Loopi platvormi turul ja lahtiselt müüdavate M&Mside automaadid, mis on

41 Consumer Good Forum Plastic Waste Coalition for Action Key Projects. Külastatud 28. mail 2021. <https://www.theconsumergoodsforum.com/environmental-sustainability/plastic-waste/key-projects/>

42 This coalition came to Break Free From Plastic's attention after the primary research for this report closed, so the projects of this coalition are not included in the universe of projects Break Free From Plastic used as the basis for this report. All seven of the polluting FMCGs are members of this coalition under Mars' co-leadership

ettevõtte olulisemates poodides olnud kasutusel juba 1990ndatest, peab Mars alternatiivsete süsteemidega veel väga palju pingutama.

5 Viies halvim

Coca-Cola: Coca-Cola on valepropaganda projektide arvukuse poolest kohe Procter & Gamble'i järel teisel kohal ning lubaduste projekte. Samal ajal kui Coca-Cola reklaamib Ladina-Ameerikas kasutatavat universaalset plastpudelit kui edulugu, kaotatakse paralleelselt seni valdavalt kasutusel olnud korduskasutussüsteeme.⁴³ Coca-Cola 2020. aasta äritegevuse ning keskkonna-, sotsiaal- ja juhtimisalane aruanne paljastab, et uuest universaalsest pudelist hoolimata moodustavad täitepakendid kõigest 1,6% 2020. aasta partiidest, mis on samal tasemel 2018. aasta näitajaga. Korduvalt täidetavad klaaspudelid moodustasid 2020. aastal 9,3%, mis tähendab 2018. aastaga võrreldes 11,7% tagasiminekut.⁴⁴ Coca-Cola on samuti innukas laiemalt tõestamata tehnoloogiate toetaja ja Break Free From Plastic leidis tehtud töö käigus neli sellist projekti.

6 Kuues halvim

Nestlé: Ainuke põhjus, miks Nestlé ei ole Break Free From Plasticu koostatud kehvimate ettevõtete pingereas kõrgemal kohal, on see, et nad ei ole kõige rohkem projekte korraldavate ühenduste ja algatuste liikmed. Tegelikult teeb väga muret, kuidas Nestlé üritab järjepidevalt propageerida ja normaliseerida „plastineutraalsust“ ning sellega seotud libalahendusi (plastineutraalsuse sertifikaadid ja plasti kompensatsiooniühikud). Projektides osalevate mitteametlike jäätmekogujate kohtlemisega seotud järelevalve ja andmete avalikustamine on puudulikud, mistõttu on väga tõenäoline, et nende töötingimused ja töötasu on alla igasugust arvestust. Selle asemel, et keskenduda kompensatsiooniühikutele, peaks Nestlé muutma oma pakendid ringlussevõetavateks ja korduskasutatavateks.

43 Greenpeace, 2017 The Case Against Coca-Cola. Külastatud 28. mail 2021. <https://storage.googleapis.com/gpuk-static/legacy/the-case-against-coca-cola.pdf>

44 Coca-Cola 2020 Business and ESG Report, p. 70. Külastatud 25. mail 2021. <https://d1io3yog0oux5.cloudfront.net/cocacolacompany/files/pages/cocacolacompany/db/761/description/coca-cola-business-environmental-social-governance-report-2020.pdf>

7 Halvimatest parim

Unilever: Unilever on selgelt see, kes on alternatiivsete süsteemide vallas kõige rohkem pingutanud. Seitsmest plastireostuse põhjustajast on nad ainsad, kes on neid süsteeme esimesena rakendanud kõige kõrgema reostusega piirkondades. Peale selle on Unileveri 2025. aasta eesmärk kõige ambitsioonikam: nad on lubanud vähendada turule lastava toorplasti kogustpoolevõrra. Kui agavaadatasiinsearuandekogumis-/kõrvaldamisteenuse projekte, tundub Unileveri hüüdlause „less plastic, better plastic, no plastic“ („vähema plastiga, parema plastiga, ilma plastita“) vähem usutav. Neist 16 projektist 12 puhul lõpeb kohalike ettevõtete poolt Unileveri nimel kokku kogutud plastijäätmete teekond täielikult või osaliselt tsemendiahjudes ja prügikütust valmistavas tehastes.⁴⁵ Pealegi väärivad nii Break Free From Plasticu liikmed kui toetajad, aga eriti need, kes elavad ja töötavad Kagu-Aasias, ausat ja värsket infot selle kohta, mis seisus on Unileveri Indoneesia projekt CreaSolv, kuna antud algatus mängib kesksel rollil Unileveri strateegias, mille eesmärk on leida lahendus vaieldamatult piirkonnas kõige rohkem merereostust põhjustavatele toidupakikestele ja muudele painduvast plastist pakenditele.

45 Darmawan, L. Not Just a Waste Solution, RDF Becomes Low Emission Renewable Energy (title translated from Indonesian). Mongabay. 6 March 2021. Külastatud 28. mail 2021.
<https://www.mongabay.co.id/2021/03/06/tak-sekadar-solusi-sampah-rdf-jadi-energi-terbarukan-rendah-emisi/>

Vajadus tegutseda

Nagu rõhutatud dokumendis „Breaking the Plastic Wave“: selles, kas 2025. aastaks suudetakse jõuda oluliste verstepostideni, on otsustav tähtsus järgmisel kahel aastal.⁴⁶ Laiatarbekaupade ettevõtetel on aeg käised üles käärida, et plastireostusega võidelda. Seitse plastireostuse põhjustajat ja terve sektor, mida nad esindavad, peavad hüppeliselt suurendama alternatiivsetele süsteemidele suunatud ambitsiooni, tähelepanu ja investeringuid, keskendudes mitte probleemi hilisemale lahendamisele, vaid sellele, et nende tooted jõuaksid tarbijateni nii, et ei tekiks ühekorrapakendite jäätmeid.

Procter & Gamble; Mondelez International; PepsiCo; Mars, Inc.; The Coca-Cola Company; Nestlé ja Unilever on kõik tüüri juures ning saavad otsustada, kui palju nad plastpakendeid turule lasevad. Nimetatud ettevõtete ja teiste pakendatud kaupade sektoris tegutsevate osapoolte ärimudelid on üks peamisi plastireostuse põhjustajaid ja suurendajaid. On andestamatu, et nad ei panusta piisavalt korduskasutusüsteemidesse. Täna põhinevad nende seitsme ettevõtte logistikaahelad ühekordsetes pakendites müüdavatel toodetel. Kogu see süsteem tuleb ümber mõtestada ja ümber kujundada. Seitsme ettevõtte iga-aastane tulu on kokku üle 370 miljardi USA dollari. Võib ainult ette kujutada, milline oleks selle potentsiaal, kui nad teeksid koostööd ja suunaksid raha reaalsele, tõendatud lahendustele, selle asemel, et raisata seda turunduskampaaniate ja muude kõrvaliste tegevuste peale.

Seitsme ettevõtte iga-aastane tulu on kokku üle 370 miljardi USA dollari. Võib ainult ette kujutada, milline oleks selle potentsiaal, kui nad teeksid koostööd ja suunaksid raha reaalsele, tõendatud lahendustele, selle asemel, et raisata seda turunduskampaaniate ja muude kõrvaliste tegevuste peale.

46 The Pew Charitable Trusts. 2020. p. 10. Breaking the Plastic Wave: A Comprehensive Assessment of Pathways Toward Stopping Ocean Plastic Pollution. Külastatud 28. mail 2021. https://www.pewtrusts.org/-/media/assets/2020/10/breakingtheplasticwave_distilledreport.pdf

Kui laiatarbekaupade ettevõtted teeksid koostööd, käivitades ja laiendades uusi ühiste komponentidega väärtusahelaid, saaksid nad aruande koostajaid nõustanud ekspertide sõnul kiiresti oma tooteid ja väärtusahelaid muuta nii, et saavutada kõikehõlmav optimaalselt säästlik tulemus. Ühiste komponentide alla kuuluvad mh ühised digistandardid, ühiselt jagatud taristu, ühine ekspedeerimine ja pöördlogistika, vajadusel standardne pakendamine ning ühised puhastus- ja sanitaartenused. Selleks, et uued korduskasutusel põhinevad süsteemid ja väärtusahelad toimiksid, tuleb kogu väärtusahela ulatuses kaasata eri huvirühmasid: ettevõtete juhte, kodanikuühiskonda, mitteametlikke jäätmekogujaid ja teisi.

Laiatarbekaupade ettevõtete õigele teele juhtimiseks on esimene oluline samm, et nad võtaksid uued kohustused, mis oleks täielikult suunatud korduskasutusel põhinevatele süsteemidele ja pakendi kui teenuse ärimudelile. Nende uute kohustustega peaksid kaasnema ambitsioonikad, konkreetset ja tähtjalised eesmärgid ning tehtud edusammude kohta käiv iga-aastane aruandlus. Tagamaks, et ettevõtted käivitavad ja laiendavad neid projekte kõikidel turgudel, on oluline ka keeleline aspekt. Jäätmete energiakasutuse, keemilise ringlussevõtu ja plastprügist kütust tootvate tehaste massiline ehitamine lõunapoolsetesse riikidesse pole lahendus. Ei neil ega teistel aruandes mainitud libalahendustel pole Break Free From Plasticu nägemuses kohta õiglases, võrdses ja kestlikus tulevikus.

Lõpetuseks toob Break Free From Plastic välja peamised juhised, millele laiatarbekaupade ettevõtted ja teised osapooled peavad õiglase ülemineku teostamiseks toetuma.

☹☹ Nimetatud ettevõtete ja teiste pakendatud kaupade sektoris tegutsevate osapoolte ärimudelid on üks peamiseid plastireostuse põhjustajaid ja suurendajaid. ♪♪

Break Free From Plasticu õiglase ülemineku põhimõtted

- 1 Esikohal on inimeste ja planeedi tervis
- 2 Investeerida tuleb päris, mitte libalahendustesse
- 3 Ühekorrasüsteemid tuleb asendada kestlike süsteemidega
- 4 Iga samm peab olema läbipaistev ja vastutustundlik
- 5 Tegevusest mõjutatud kogukondi tuleb kaasata
- 6 Ajutiste tööotsade asemel tuleb pakkuda püsivat tööd ja väljaõpet
- 7 Uutel süsteemidel põhinevad tooted peavad olema kõigile taskukohased ja kättesaadavad

Kui seitse laiatarbekaupu pakkuvat ettevõtet otsustavad päris lahenduste otsimise kasuks ja võtavad reaalselt juhtpositsiooni, on rohkem kui 11 000 organisatsioonist ja toetajast koosnev Break Free From Plasticu liikumine neid igati valmis aitama.

JUUNI 2021

Break Free From Plastic tänab Tory Readi tema suure panuse ja pühendumuse eest – ilma temata poleks meil olnud nende ettevõtete tegevuste mõistmiseks vajalikke andmeid ega metoodikat. Samuti soovime tänada Margaret Yarciat tema põhjaliku dokumentaalse analüüsi eest.

Tunnustame ka liikumise Break Free From Plasticu eksperte kogu maailmast nende panustatud aja, energia ja hindamatu teadmistepagasi eest. Täname neid erialase nõu eest seoses ettevõtete projektide hindamise metodoloogia, hindamiskriteeriumite ja andmetega. Aitäh teile, et võitlete plastireostuse vastu!

Design: Cecily Anderson, anagramdesignstudio.com

VASTUTUSKLAUSEL

Aruande autor on Break Free From Plasticu töörühm. Break Free From Plastic ei anna seoses aruandega ühtegi kinnitust ega tagatist, sh ei anna soovitusi seoses ühegi konkreetse ettevõtte investeeringute, ühegi investeerimisfondi või ühegi muu investeerimisvahendiga. Aruande või selle osade koostamine ei tähenda ilmtingimata, et koostajate ja Break Free From Plasticu vahel oleks partnerlus- või esindussuhe või et Break Free From Plastic toetaks aruande järeldusi ja soovitusi.